

другаритѣ, послушанието и особно, когато то е проявено къмъ учители, родители и всички по-стари хора, зачитанието на чуждата собственост, истинолюбието и пр. и пр.

Който ученикъ не изпълнява длъжноститѣ си или е „не-прилежателенъ“, получава съответното *наказание*. Въ 24 точки подробно е посочено, какви наказания се налагатъ на ученицитѣ, на показвачитѣ и надзирателитѣ, включително до главнитѣ такива. И макаръ тъй много да сж предвиденитѣ наказания, авторътъ намира, че съ прилагането имъ не бива да се прекалява, защото „за да правятъ тия (наказанията — П. М.) впечатления въ ученицитѣ, рѣдко трябва да ги употребява учителя“. Тукъ имаме подчертано, както виждаме, ценното педагогическо правило: да си служимъ по-рѣдко съ наказанията, за да е по-силно въздействието имъ. Анализирайки, по-нататъкъ, предвиденитѣ наказания, ние намираме, че тѣ сж предимно *морални*: отниматъ се по-рано дадени на ученицитѣ знакове за добъръ успѣхъ и поведение или пъкъ имъ се окачатъ „посрамителнитѣ“ таблици. Само въ единъ случай се предвижда *тѣлесно* наказание: когато ученикътъ *удари* съученикъ или пъкъ посегне на баща си и майка си. Въ първия случай виновникътъ получава двойно число удари, а въ втория — „25 пръжки по тая ржка, съ която е ударилъ“. Явно е, че авторътъ не е гледалъ съ добро око на физическитѣ наказания и затова е ограничилъ употребата имъ и то главно за тежки престѣпления.

Най-после, въ 16 точки сж изброени и *наградитѣ*, които прилежнитѣ и съ добро поведение ученици получаватъ. Тѣзи награди, сжщо тъй, сж отъ морално естество: предназначени сж да подействуватъ върху учениковото самолюбие и по този пътъ да поощрятъ ученика къмъ по-добро изпълнение на училищнитѣ длъжности. Наградитѣ се състоятъ главно въ даване на „*билети*“, броятъ на които зависи отъ това, дали се награждаватъ обикновени ученици или пъкъ показвачи и надзиратели, а сжщо тъй и отъ характера на пошжкмата, за която се дава награда. На ученици, които изпълняватъ всичкитѣ си задължения и сж прилежни, като особно отличие се дава „*знакътъ на честта*“, съ който тѣ си отиватъ дома или пъкъ въ празнични и недѣлни дни посещаватъ църквата.

Ето това сж, съ най-общи думи изразени, педагогическитѣ идеи на Маринъ Софрониевъ Калугеровъ, вложени въ неговата „Нарачна книжица“. Ония отъ тѣхъ, които сж запазили цената си и до днесъ, ние отбелязахме своевременно. Покрай тѣхъ, обаче, има и такива съ *историческо* значение. Това сж, преди всичко, идеитѣ за уредбата и обучението въ взаимоучителното училище. И трѣбва много да се съжялява, гдето ръководството не е видѣло бѣлъ свѣтъ, за да упражни върху съвременникитѣ на автора си онова влияние, което то безъ друго би упражнило благодарение на достоинствата,